

Februari 2025

Signaal vanuit de industrie in het Noordzeekanaalgebied

Industriële bedrijven in het Noordzeekanaalgebied luiden de noodklok: de toekomst ziet er somber uit, investeringen stagneren.

Het Noordzeekanaalgebied (NZKG), één van de belangrijkste industriële en logistieke knooppunten van Nederland, kampt met een sterk verslechterend investeringsklimaat. Dit gebied, dat van strategisch belang is voor de energievoorziening, de industrie en de logistiek, staat onder druk door een verslechterende concurrentiepositie een gebrek aan toekomstgerichte infrastructuur en een voortdurend veranderend overheidsbeleid met negatieve impact op het investeringsvermogen. Zonder snelle en gerichte maatregelen dreigt de industrie haar concurrentiekracht te verliezen, met verstrekende gevolgen voor werkgelegenheid, economie en de transitie naar duurzame industrie.

Ongelijk speelveld

Uit recente gesprekken blijkt dat veel industriële ondernemingen in Nederland en het NZKG zich grote zorgen maken over het ongelijke internationale speelveld voor de industrie en voor investeringen veelal kijken naar alternatieve vestigingslocaties in het buitenland. Daarbij speelt mede een rol dat de productielocaties in het NZKG veel hogere variabele kosten kennen ten opzichte van productielocaties in andere landen. “De businesscase moet positief zijn, anders is er geen basis om te investeren”, aldus samengevat door een van de vertegenwoordigers uit het bedrijfsleven.

Deze ontwikkelingen vormen een acute bedreiging voor de regionale economie. Het Noordzee-kanaalgebied dreigt hiermee niet alleen bedrijvigheid en werkgelegenheid te verliezen maar ook kennis, innovatie, technologie en kapitaal die cruciaal zijn voor de energie- en circulaire transitie. Daarnaast zal dit ook een negatief effect gaan krijgen op de diensteneconomie in de Metropoolregio Amsterdam.

Serie van problemen

Het in korte tijd sterk verslechterende investeringsklimaat in het NZKG is te herleiden tot een ongelijk speelveld waaraan een serie van problemen ten grondslag ligt:

• Elektriciteits- en netwerkkosten zijn te hoog

Dit probleem is prangend, ook in andere industrieclusters in Nederland. We prijzen onszelf de markt uit door te hoge kosten voor energie. Dit komt onder meer door significant hogere belasting op energie en hogere netwerkkosten in Nederland. Daarbovenop heeft Nederland als enige land de Volume Correctie Regeling, waarmee grootverbruikers die op constante basis elektriciteit verbruiken korting op nettarieven kregen, afgeschaft. Dit betekent dat de kosten voor elektriciteit ongeveer twee keer zo hoog zijn geworden voor deze bedrijven. In ons omringende landen lagen de netwerkkosten in 2024 zo'n 6 - 32% lager en dit verschil zal naar alle waarschijnlijkheid in 2030 nog verder toenemen door de investeringen in het elektriciteitsnet. Dit zorgt voor aanzienlijk hogere productiekosten voor de industrie, ook in het NZKG.

• Lastenverzwaring door nationale CO2-heffing en oplopende minimum CO2 prijs

De strenge aanvullende reductiemaatregelen die Nederland neemt boven op de Europese regels van het Emission Trading System (ETS) zorgen voor fors hogere lasten voor industriebedrijven. We zien nu al dat bedrijven verhuizen naar landen met lagere CO2-kosten (binnen en buiten Europa), waarmee ‘carbon leakage’ optreedt en CO2-uitstoot niet wordt beperkt maar zich enkel verplaatst. Het schrappen van de subsidie Indirecte kostencompensatie verergert deze situatie; immers bedrijven worden niet meer gecompenseerd voor de indirecte kosten van CO2-beprijzing, terwijl dat in andere landen in Europa nog wel het geval is.

- **Gebrek aan infrastructuur voor elektriciteit en alternatieve energiebronnen**

De bedoeling van de CO₂-heffing is om energie uit alternatieve non-fossiele bronnen te genereren, zoals elektriciteit en waterstof. De infrastructuur hiervoor ontbreekt echter nog grotendeels. De uitbreiding van het elektriciteitsnetwerk vertraagt en er is sprake van netcongestie, of te wel de capaciteitstekorten op het elektriciteitsnet. Dit blokkeert vooralsnog elektrificatie. Recent kondigde Tennet aan dat dit de komende tijd zo blijft. Bedrijven die (extra) stroom nodig hebben om te vergroenen kunnen derhalve geen aansluiting krijgen. Snelle realisatie van transformatorstations zoals A9 Zuid blijven daarbij cruciaal.

Ook de waterstofinfrastructuur vertraagt. Er is bovendien onzekerheid over de beschikbaarheid, betrouwbaarheid en betaalbaarheid van waterstof als alternatieve energiedrager. Concreet is aansluiting van het Noordzeekanaalgebied op de andere industrieclusters, en de opslag in Noord- Nederland en Duitsland van cruciaal belang.

- **Vraagstimulering naar duurzame producten bij consumenten blijft achter**

Door vraagstimulering kunnen consumenten bewuster kiezen voor duurzame producten. Een grotere vraag naar duurzame producten kan leiden tot meer investeringen in innovatie en technologie die de kosten kunnen verlagen en de beschikbaarheid van duurzame alternatieven kan vergroten. Deze vraagstimulering door de overheid (zowel Europees, nationaal als regionaal) blijft achter.

- **Innovatie en verduurzaming worden onmogelijk door stikstofproblematiek**

De recente rechterlijke uitspraken over stikstof hebben aanzienlijke gevolgen voor de industrie in het NZKG. Bedrijven konden tot voor kort vertrouwen op intern salderen om aan de stikstofnormen te voldoen. Nu deze werkwijze onder druk is komen te staan is de vraag hoe bedrijven de komende jaren nog kunnen innoveren en verduurzamen. Nieuwe projecten en uitbreidingen zullen on hold worden gezet en dit betekent een ernstige beperking voor het vestigingsklimaat en de verduurzaming van de industrie.

- **Diverse wetgeving en lange vergunningstermijnen zorgt voor een lastenverzwaring voor bedrijven**

Vanaf 1 januari 2026 moeten bedrijven extra nieuwe apparatuur toevoegen aan hun bestaande systemen om schadelijke emissies te verminderen. Het verminderen van NH₃/VOS-emissies vereist aanzienlijke investeringen van de industrie, terwijl het vervolgens leidt tot een toename van CO₂- emissies, met mogelijke CO₂-heffing van dien. Daarnaast zijn Nederlandse regels voor gevaarlijke stoffen strenger dan in andere Europese landen en blijkt sommige EU-wetgeving (bijvoorbeeld importlimieten) ineffectief omdat ze zich richt op onderdelen die niet in de eindproducten terechtkomen. Ook kampen bedrijven met lange vergunningstermijnen wat het investeringsklimaat verder onder druk zet.

- **Regionale en lokale maatregelen - bovenop de Europese en landelijke -moeten worden voorkomen om het regionale investeringsklimaat niet verder te verslechteren**

De zorg bij de industrie leeft dat lokale overheden mogelijk strengere additionele doelen gaan stellen, terwijl de randvoorwaarden voor de verduurzamingsplannen nog niet op orde zijn. De stapeling van beleid en wetgeving brengt serieuze risico's met zich mee.

Tevens leeft de zorg dat Omgevingsdiensten anders handhaven dan elders in Nederland en Europa het geval is, en dat dit tot hogere additionele investeringen voor bedrijven leidt. Denk daarbij bijvoorbeeld aan de verplichting om maatregelen te nemen bij minieme overschrijding van emissiegrenswaarden (bijvoorbeeld 1,04 vs 1 mg/nm³), terwijl het jaargemiddelde ruim onder de grenswaarden blijft of de onduidelijkheid en verschillen in interpretatie van de einde-afvalstatus CO₂.

De bijdrage van de industrie aan de brede welvaart in de regio lijkt niet bij alle bestuurders en volksvertegenwoordigers altijd even goed in beeld te zijn. Ook lijken de dilemma's in de ruimtelijke ordening zich vaak ten nadele van de industrie te ontwikkelen. Dit zorgt voor een toenemend gebrek aan vertrouwen bij de industrie.

Reacties ORAM en Industriecluster NZKG

Kees Noorman, directeur ORAM - Ondernemend Amsterdam: "Het is een toxische combinatie van Europese en nationale wetgeving maar ook regionaal en lokaal beleid dat zorgt voor een acute stilstand van investeringen in bedrijven in het NZKG, we moeten deze negatieve spiraal snel doorbreken om grote schade aan onze economie te voorkomen."

Ingrid Post, programmadirecteur Verduurzaming Industrie / Energietransitie NZKG: "We zijn geschrokken van de uitkomsten van gesprekken met de bedrijven. Het uitblijven van investeringen zorgt voor vertraging van de verduurzaming van de industrie en de energietransitie. Het Noordzeekanaalgebied speelt een sleutelrol in de overgang naar een duurzame economie. Een zwak investeringsklimaat vertraagt de ontwikkeling van groene technologieën en infrastructuur."

Hoe verder?

Het NZKG is van cruciaal belang voor de Nederlandse economie en het toekomstige energiesysteem. Het is van belang dat de overheid, het bedrijfsleven en andere stakeholders samenwerken om het investeringsklimaat te verbeteren. Alleen door gerichte maatregelen kunnen we zorgen voor een toekomstbestendig, concurrerend en duurzaam industriegebied dat blijft bijdragen aan brede welvaart.

Rol overheid

Het is noodzakelijk dat de overheid op alle niveaus meer prioriteit gaat geven aan de problematiek in de industrie, met een consistent langetermijnbeleid dat bedrijven zekerheid biedt over investeringen in het NZKG. Het is zaak te zorgen voor samenhangende en realistische regelgeving, waarbij economie en verduurzaming hand in hand gaan en die ten goede komt aan het investeringsklimaat, de verduurzaming van de industrie en een gezonde leefomgeving.

NZKG industriedialoog

Het Industriecluster NZKG, ORAM - Ondernemend Amsterdam en Zaanstad Maakstad organiseren een regionale industriedialoog. Doel is om gezamenlijk tot doorbraken en concrete maatregelen te komen teneinde het investeringsklimaat te verbeteren.

Concrete vragen die de industrie heeft aan landelijke, regionale en lokale overheden en beleidsmakers:

1. Verlaag de energie- en netwerkkosten.
2. Maak vaart met het wegnemen van knelpunten in de uitvoering van verduurzaming, met name infrastructuur, vergunningen en stikstof.
3. Maak het subsidie-instrumentarium en innovatie-ondersteuning aantrekkelijk voor meer circulaire en CO2-reductieprojecten.
4. Ondersteun Europees beleid om markt vraag voor duurzame producten te stimuleren
5. Voorkom additionele regionale en lokale maatregelen bovenop Europese en nationale doelen.

Industriecluster Noordzeekanaalgebied
ORAM - Ondernemend Amsterdam
Zaanstad Maakstad